

RECALL DE FOLCLORE GAVANENC

**Llegendes, anècdotes, dites i refranys, costums antics,
balls i cançons, diades i festivitats**

Josep Campmany i Guillot

Desembre 1998

*Aquest treball és el fruit d'una recerca
desenvolupada durant més de tres anys.
Aplega multitud de materials dispersos,
editats en papers de divulgació reduïda,
o en manuscrits fora de l'abast del gran públic,
i s'ha fet amb l'objectiu de posar-lo a disposició
de tots els interessats.*

*Es prega que el material
aquí aplegat no es faci servir
sense citar-ne la procedència.*

BIBLIOGRAFIA

- ALONSO, Manel. *La Igualtat. Cent anys d'història de la societat coral gavanenca*, Gavà 1996.
- AMADES, Joan. *Folklore de Catalunya. Rondallística. Rondalles, tradicions, llegendes*. Vol I. Barcelona 1950, pàgs. 1401, 1402, 1249, 1250 i 1251.
- AMADES, Joan. *Costumari Català*, Barcelona 1982-1983, vol I, pàgs. 210, 249, 262, 690, 691, vol II, pàgs. 36, 84, 85, 104, 226, 369, 377, 378, 379, 384, 385, 480, 775, 943, vol. III, pàgs. 218, 722, 723, 844, vol. IV, pàgs. 171, 295, 391, 409, vol. V, pàg. 216.
- AMADES, Joan. *Mites i llegendes de Barcelona. Passejades pels carrers de ciutat vella*, J. Fabre i J. M. Huertas (Eds). Barcelona 1984, pàg. 730.
- AMAT, Rafael. *Els avencs de Begues. L'avenc de la Ferla*. «L'Aramprunyà», 12 (gener 1923) 3.
- AYMAMÍ, Gener, i PALLARÈS, Joan. *El trogloditisme al Penedès: les coves d'aprofitament estratègic*, «Miscel·lània Penedesenca», 20 (1994) 197.
- BALANÀ i ABADIA, Pere. *Els noms de lloc a Catalunya*, Barcelona 1990.
- BARANERA, Joan. *Borratxera tràgica* «L'Aramprunyà» 5 (maig 1921) 3.
- BARANERA, Joan. *Gavà*, «L'Aramprunyà» 12 (novembre 1921) 2-4.
- BARANERA, Joan. *Història de Ntra. Sra. de Brugués*, Sant Boi 1921, i Barcelona 1922, p. 8.
- BOFARULL, Francisco de. *El castillo y la baronía de Aramprunyá*. Barcelona 1911.
- BONDIA, Maria Rosa i SOLANS, Concepció. *Terra i homes a Begues (poble mil·lenari)*, Begues 1995, pàg. 11-12.
- CAMÓS, Narcís. *Jardín de Maria plantado en el Principado de Cataluña*, Barcelona 1657, f. 60.
- CAMPMANY i GUILLOT, Josep. *La vida quotidiana*, «El Boscater Negre. Especial 50 anys de la guerra d'Espanya» 3 (juliol-agost 1986) 2-3.
- CAMPMANY i GUILLOT, Josep. *Les bòbiles: una antiga indústria de la vila*, «El Boscater Negre» 16 (setembre 1987) 5.
- CAMPMANY i GUILLOT, Josep. *Sant Pere de Gavà. Tradició i història*, «XI Jocs Florals Escolars» Gavà 1998, pàgs. 30-32.
- CAMPMANY i GUILLOT, Josep. *Sant Nicasi. El copatró de Gavà*, «XI Jocs Florals Escolars» Gavà 1998, pàgs. 33-35.
- CANIBELL, Eduard. *Excursió particular a Begas, castell d'Aramprunyá y ermita de Brugués, los días 18 y 19 de janer 1882*, «L'Excursionista», vol II, p.23.
- CARBONELL, Josefa. *Gavà sota el patrocini de Sant Nicasi*. Gavà 1976.
- CARBONELL, Vicenç, VIRELLA, Francesc Xavier, TASHI-LING, escola de meditació (1996). *La Plana Novella, un palau al bell mig del Garraf*, «Gran Penedès», 51 (octubre 1996) 27-31.
- CATALÀ i ROCA, Pere, BRASSÓ, Miquel, DE FLUVIÀ, Armand. *Castell d'Eramprunyà*, «Els Castells Catalans» Barcelona 1967, vol I, pàg. 408-426.
- CATALÀ i ROCA, Pere. *Llegendes cavalleresques de Catalunya*, Barcelona 1986, pàgs. 10-13.
- CODINA, Jaume, *A Sant Boi de Llobregat (segles XIV-XVII)*. Sant Boi de Llobregat, 1999, pàg. 91-92.
- COLOMÉ, Marian. *Reculls Històrics: Cal Fuentes*, «Brugués» 3 (setembre 1958) 7.
- COLOMÉ, Marian. *Gavà del meu record... La Tornaboda*, «Brugués» 52 (novembre 1962) 6.
- COLOMÉ, Marian. *Gavà del meu record. Els captaires*, «Brugués» 53 (desembre 1962).
- COLOMÉ, Marian. *Gavà del meu record. La sardana*, «Brugués» 63 (octubre 1965).
- COLOMÉ, Marian. *Gavà i el seu fonament*, «Brugués» 91 (maig 1966).
- COLOMÉ, Marian. *Gavà dels segles XVII i XVIII. Els forns, pous i safareigs*, «Brugués», 94 (agost 1966) 5.
- COLOMÉ, Marian. *El Gavà de començaments del segle actual. Les velles costums pagesívoles*, «Brugués» 96 (octubre 1966).
- COLOMÉ, Marian. *Una escena amb el General Prim*, «Brugués» 97 (novembre 1966) 5, 7.
- COLOMÉ, Marian. *Un nou pla de Gavà i una capella que pocs anys va servir de culte*, «Brugués» 98 (desembre 1966).
- COLOMÉ, Marian. *"L'Olla del Rei". Un fet històric ocorregut a la maria de Gavà, del Rei Joan II*, «Brugués» 100 (febrer 1967) 12-16.
- COLOMÉ, Marian. *Un aclariment referent a l'antiga casa de Cal Fuentes*, «Brugués» 104 (juny 1967).
- COLOMÉ, Marian. *Terrelló*, «Brugués» 139 (juliol 1970) 4, 140 (agost 1970) 7.
- COLOMÉ, Marian. *El riuet. La gran tempesta del 15 de setembre de 1862*, «Brugués» 147 (març 1971) 9, 149 (maig 1971) 8.
- COLOMÉ, Marian. *Un tràgic succés ocorregut en les acaballes del segle XVIII*, «Brugués» 152 (novembre 1971) 15.
- COLOMÉ, Marian. *Dades històriques i geogràfiques de Gavà dels segles XVIII, XIX, i XX*, «Brugués» 155 (febrer 1972) 2.
- COLOMÉ, Marian. *El Deu de Gavà*, «Brugués» 163 (març 1973) 6.
- COLOMÉ, Marian. *Cal Pere Bori*, «Brugués» 170 (novembre 1973) 12.
- COLOMÉ, Marian. *Marian Colomé, poeta i narrador (1894-1979)*, SOLER i VIDAL, Josep (Ed.), Gavà, 1984.
- COLL i ALENTORN, Miquel. *Llegendari*, Barcelona 1993.
- COROMINES, Joan. *Onomasticon Cataloniae. Els noms de lloc i noms de persona de totes les terres de parla catalana*, Barcelona 1997, pàg. 333.
- CREUS i COROMINAS, Teodor. *Set contalles del temps vell*, Vilafranca, 1893. Hi ha una edició facsímil de l'Institut d'Estudis Penedesencs, datada a Vilafranca, 1986.
- DESCLOT, Bernat. *Crònica*, Barcelona 1949, vol. II, pp 82-83.

- EIXARCH, Josep. *¿Nuestra Señora de Brugués o Burgués?*, «Brugués» 84 (agost 1965) 3-4.
- EIXARCH, Josep. *Les arrels històriques de Viladecans. Segles XII-XVIII*. Viladecans 1989.
- «El Diluvio», 25 de juny del 1881, edició de tarda, p. 5237.
- FORT, Jordi. *Mare de Déu de Brugués*, Sant Climent de Llobregat, 1978.
- FORT, Jordi. *Santa Maria de la Salut. Castelldefels*, Sant Climent 1979, p. 23-26.
- FORT, Jordi. *Sant Climent de Llobregat*, Sant Climent, 1981-1982.
- GÁLVEZ, Jordi. *El conte*, «El Boscater Negre» 1 (maig 1986) 1.
- GÁLVEZ, Jordi. *La fe encara mou muntanyes*, «El Boscater Negre» 2 (maig 1991) 36.
- GIBERT i VALENTÍ, Alfons. *Cent anys de vida gavanenca (1840-1940)*, Gavà 1990.
- GIBERT i VALENTÍ, Alfons. *Dolça melangia, trista recordança. Una acadèmia militar a Gavà*. «El Boscater Negre» 3 (juny 1991) 31.
- IBN AL-FARADI (m. 1013): *Ta'rrij 'ulama al-Andalus*, citat per LÉVI-PROVENÇAL, Evariste (1950): *Histoire de l'Espagne musulmane*, Paris-Leiden. vol I, pàg. 391, nota 2.
- IZQUIERDO, Pere. *El terme d'Eramprunyà de la baixa romanitat al feudalisme. Una revisió crítica*, «Miscel·lània d'Homenatge a Jaume Codina», El Prat de Llobregat 1994, p. 288, nota 32.
- J. V. E. «Brugués», 30 (desembre 1960) 10.
- MADOZ, Pascual. *Diccionario Geográfico Estadístico Histórico de España y sus posesiones de Ultramar*, Madrid 1847, vol 6. Pàg. 95-96.
- MARRUGAT, Maria Eugènia. *La Tornaboda*, «Brugués» 47 (maig 1962) 6.
- MARRUGAT, Maria Eugènia. *Una tradició gavanenca desapareguda: la Tornaboda*, «Brugués» 144 (desembre 1970) separata.
- MARRUGAT, Maria Eugènia. *Tornaboda ¿Leyenda o historia?*, 159 (agost 1972) 20, 160 (setembre 1972) 16.
- MARTÍ BONET, Josep Maria. *Las parroquias de Gavà y San Miguel de Eramprunyà y el patrocinio de San Nicasio*. Gavà 1976.
- MASSOT i MUNTANER, J. *Inventari de l'Arxiu de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya*, Barcelona 1993. Vol I, pàg. 310, vol II, pàg. 405.
- MÉNDEZ GALEANO, Lluís Vicenç, *L'inici de la història dels castells a Gavà*, Gavà 1998.
- MILÀ i FONTANALS, Manuel. *Romancer Català*, Barcelona, 1980, pàg. 68.
- *Noticiari local*, «L'Aramprunyà», 3 (març 1934) 9.
- *Noticiari local*, «L'Aramprunyà», 9 (abril del 1934), 6.
- PANYELLA i BALSELLS, Vinyet. *"Garraf", de Ramon Picó i Campamar: una al·legoria del treball en la societat catalana de la restauració*, «Miscel·lània Penedesenca» 3 (1980) 125-150.
- PICÓ i CAMPAMAR, Ramon. *Garraf. Poema líric en cinch actes y un prólech. Escrit en català per D. Ramon Picó Campamar. Música de D. Joseph Garcia Robles*, Barcelona 1911.
- POCH i NOGUER, José. *Enigmas de la historia. El misterio de Aramprunyá o la muerte de Carlos de Viana*. «La Hormiga de Oro. Ilustración Católica» 3 (gener 1923) 34-37.
- PUIG i ESTAPÉ, Pere M. *Micolaus i Llúcies. Costums tradicionals*. «Catalana. Revista setmanal», 38 (22 desembre 1918) 434-437.
- PUIG i ESTAPÉ, Pere M. *Tradicions gavanenques. L'Aplega i la Tornaboda*, «L'Aramprunyà» 4 (maig 1922) 1, 5 (juny 1922) 1-2, 6 (juliol 1922) 3.
- PUIG i ESTAPÉ, Pere M. *Lo Pa de Sant Nicasi. Costums de Gavà*, «L'Aramprunyà» 6 (juliol 1922) 4, 7 (agost 1922) 1.
- RÀFOLS i SOLÉ, Esteve. *La festa de Sant Nicasi a començos de segle*, «Brugués» 134 (desembre 1969) separata.
- RIGALT, Pere. *Heràldica catalana*. Manuscrit AHCB.
- Santa Maria de Castelldefels. Castelldefels 1929. Opuscle de 2 fulls.
- SOLER, Baldri Soler. *diari manuscrit*, Gavà, segle XIX.
- SOLER i VIDAL, Josep. *Entre llegendes. El príncep Carles de Viana en el paisatge de la Sentiu*, «Brugués», núm. 111 (gener 1968) 9, 112 (febrer 1968) 11, 113 (març 1968) 9.
- SOLER i VIDAL, Josep. *Les dames desconegudes*, «La Sentiu» 3 (desembre 1982) 19-20.
- SOLER i VIDAL, Josep. *Els Carnestoltes*, «La Sentiu» 4 (març 1983) 35-43.
- SOLER i VIDAL, Josep. *Gavà en el vuit-cens*, Gavà 1983.
- SOLER i VIDAL, Josep. *Oracions per a guarir les desfetes*, «La Sentiu» 6 (juliol 1984) 18.
- TARRIDA, Antoni. *Sant Pere de Gavà, una parròquia mil·lenària*. «Brugués» 150 (juny-juliol 1971) 13.
- TERRADES, Manuel. *Administració de N. S. de Bruges*, «Llibre d'administracions de confraries, 1850-1925», Arxiu Parroquial de Gavà, fol.77v.
- VAGHI, Jordi. *American Lake*, «Programa de Festa Major. Sant Pere 1970», Gavà 1970.
- VAGHI, Jordi. *American Lake*, «Brugués» 171 (desembre 1973), 172 (gener 1974), 173 (febrer 1974), 174 (març 1974), 175 (abril 1974), 176 (juny 1974), 177 (desembre 1974), 178 (gener 1975).
- VILA, Joan. *Costumbres del Bajo Llobregat*, «Brugués», 97 (novembre 1966) 4, 13.

LLEGENDES

Creació del Garraf. Garraf, la Dona d'Aigua, i ses filles Ginesta, Vallbona i Falconera, vivien feliços en un fèrtil massís protegits per Labor. Però Peresa, envejosa, els allunyà de Labor. Els Déus, en saber-ho, els castigaren enterrant la Dona d'Aigua. Sense ella, les plantes se secaren, la terra es clivellà, i s'obriren milers de clots, avencs i coves. Garraf es tornà feréstec i solitari, i buscà llarga-ment la seva antiga companya. Només la trobà, temps després, en retornar als consells de Labor.

El riu misteriós d'aigua dolça. El Garraf és un massís solcat de múltiples forats, escletxes i coves. Per ells es filtra l'aigua de pluja, que forma riuets subterranis que van a parar al mar, en forma de sorgències d'aigua dolça. El riu subterrani més important desemboca a la Falconera, després de creuar tot el massís per dins, i hi ha qui diu que neix a l'avenc de la Ferla, a Begues.

Els límits marcats per Carlemany. A Castelldefels, al costat del castell, hi ha una antiga església dedicada a Santa Maria. La llegenda diu que la imatge que s'hi venerava va ser donada pel Papa Adrià a Carlemany, perquè l'acompanyés en la seva guerra contra els àrabs a l'actual Catalunya. La imatge va ser dipositada a Castelldefels, límit sud dels territoris conquerits, i tenia el miraculós poder de conservar intacta la frontera sud del seu reialme.

Les entranyes d'Eramprunyà. Diu la gent que a les entranyes d'Eramprunyà, a sota el castell, s'obre un passadís subterrani que travessa les muntanyes i va a parar al castell de Castelldefels. El passadís era usat pels senyors del castell de Castelldefels per entrar-hi o fugir sense ser vistos, i amagar-se a Eramprunyà on, aleshores, hi havia només una simple torre de defensa.

La mort de Guifré el Pelós. Corria l'any 897 i el comte Guifré guerrejava contra els sarraïns. En un d'aquests atacs, s'endinsà als perillosos passos del Garraf, on Llop, senyor musulmà de Lleida, li parà una trampa, i el matà d'una llançada. Els cristians, vençuts, es retiraren, i anomenaren la muntanya on el comte havia mort Puig de la Batalla. L'any següent, comanats pel seu fill, tornaren a entrar al Garraf i venceren els musulmans, al pla de Begues, incorporant tot Eramprunyà al comtat de Barcelona.

La campana de Sant Pere. La llegenda explica per què Sant Pere és patró de Gavà: un dia, fa anys i panys, aparegué miraculosament a la platja una campana amb el nom de Sant Pere gravat. Els veïns d'altres pobles van intentar endur-se-la amb bous, mules i ases, però només va poder ser enretirada pels gavanencs, que hi anaren amb una vaca seca. Des d'aleshores Sant Pere, fou erigit patró de Gavà.

La construcció del castell. Havent-se convocat Corts Catalanes, el comte d'Urgell proposà començar-les sense esperar al jove i altiu Mir Geribert, governador de Rodanes (Eramprunyà). Ressentit per l'ofensa del comte, Mir preparà una emboscada al coll de Begues, el capturà i l'empresonà al castell d'Eramprunyà, que llavors només era una torre. Per alliberar-se, el comte va haver de pagar les obres d'un imponent castell al seu voltant, les ruïnes del qual encara avui es poden veure.

El primer senyor feudal. El jove Mir Geribert fou nomenat pel comte governador de diverses fortaleses de frontera, entre elles Eramprunyà. Però Mir el traí i es proclamà príncep independent. Els homes d'Eramprunyà, encara lliures i francs, fidels al comte, s'hi oposaren, però Mir i els seus cavallers feren una cavalcada que devastà les terres i els derrotà. Temps després, Mir es rendí, però el comte li hagué de cedir diversos feus. Des de llavors, els habitants d'Eramprunyà restaren sotmesos al castell.

Les guerres feudals. Mir Geribert, senyor d'Eramprunyà, havia perdut un astor molt bell. L'au havia estat trobada per Guillem Ramon de Montcada, que la tenia tancada al seu castell. En saber qui tenia el seu astor, Mir demanà que li tornés, a la qual cosa es negà el de Montcada. Per aquest motiu es creuren cartells de desafiament i esclatà una guerra entre els dos senyors. Mir Geribert vencé i empresonà finalment al de Montcada, però la terra havia estat ja arrassada.

L'espasa màgica. Hi ha una antiga llegenda que diu que el senyor d'Eramprunyà tenia una espasa màgica, anomenada l'espasa Vilardell o de Sant Martí, que tenia la propietat de fer guanyar tots els combats en què participava, i que havia estat regalada per Sant Martí al llegendari cavaller de Vilardell per matar un drac. Aquesta espasa fou famosa a tot Catalunya, i acabà formant part del tresor del rei català.

La batalla del Pla. Aprofitant que el comte Ramon Berenguer III era a Mallorca guerrejant, l'any 1115 un allau de sarraïns atacà Barcelona, i l'assetjà durant vint dies. El comte tornà precipitadament, i desembarcà en aigües d'Eramprunyà, entre el Llobregat i Castelldefels, tot lliurant una gran batalla amb els sarraïns que guanyà. En moriren tants, de sarraïns, que diuen les cròniques que l'aigua del Llobregat era tota vermella fins a la mar.

Trobada de la Mare de Déu de Bruguers. Diu la llegenda que la imatge va ser trobada per un pastor en una cova. En veure-la, la va agafar per ensenyar-la als amics. Però en arribar al poble, ja no la tenia. L'endemà la tornà a trobar al mateix lloc, i la va tornar a agafar, aquest cop lligada pel braç a la bossa. Un cop a Gavà, havia tornat a desaparèixer: només el tros de braç trencat seguia lligat a la bossa. Com que era voluntat divina que es quedés a la muntanya, els veïns li edificaren allí l'ermita.

Construcció de l'ermita de Bruguers. Hi ha una llegenda que diu que l'ermita de Bruguers va ser fundada per la noble família dels Burgués, cavallers i ciutadans medievals, en acció de gràcies per haver guanyat una batalla als sarraïns.

Mort de Carles de Viana. La reina Joana, madrastra del príncep hereu Carles de Viana, el volia eliminar per posar-hi Ferran, fill seu. Buscà per tot el reialme algú que preparés un verí per matar Carles. Un jueu que vivia als peus d'Eramprunyà, per set bosses d'unces d'or, s'oferí a preparar la metzina. Amb l'ajut d'un cavaller, enamorat de la filla del senyor d'Eramprunyà, s'introduí al castell durant una de les estades del príncep, i li donà el fatal verí. Al cap del pocs dies, moria a Barcelona.

La destrucció del castell. El baró tenia un lleial servent que es mantenia solter. S'hauria casat, però li repugnava haver d'oferir la muller al senyor, com era costum. Enamorat de la noia més maca del poble, aconseguí que el baró li perdonés aquell tribut, en premi a la seva fidelitat. Però celebrades les noces, el senyor es desdigué de la promesa i reclamà la noia. Indignat, el servent baixà al poble, que li va fer costat. Encesos de fúria, calaren foc al castell, i d'aleshores ve el seu enrunament.

L'olla del rei. L'enverinament del príncep Carles a mans de la reina provocà una llarga guerra entre el rei, defensor de la reina, i la Generalitat, que hi anava en contra. Acabada la guerra, el rei sortí un dia a caçar per la Murtra, prop de Gavà. Un cop allí, es perdé. Llavors aparegué un pagès que, amb engany, l'extravià encara més tot abandonant-lo en un estany anomenat L'olla. El rei, de ràbia i cansament, emmalaltí, i dies després moria. Segons la llegenda, el pagès era l'espectre de Carles, que així es venjà.

El pas de la Mala Dona. Una ambiciosa dona estava casada amb un pobre cec. Tenia molts pretendents, i un d'ells la convencé per desfer-se del seu marit. Anant pel camí de les costes de Garraf, la dona l'enganyà, caigué pel precipici i es matà. Fugí amb el pretendent, però finalment fou descoberta i confessà el crim espantós. Fou penjada d'una biga al camí de les costes. Encara avui, passant-hi, es veu el forat on encaixaren la biga justiciera. El lloc s'anomena des d'aleshores Pas de la Mala Dona.

El boscatè negre. Al final del carrer de Sant Pere hi havia una masia on habitava un personatge feréstec; era llenyataire, i li deien el boscatè negre. Tenia dos fills i una dona escarransida. Un dia que la mare es despistà, i els fills entremaliats baixaren a la bodega i tastaren el vi del pare. Quan arribà i veié el que havien fet, boig de ràbia, els enxufà a la boca dels barrils, i els va fer beure fins que moriren ofegats. Fugí a les muntanyes, on diuen que encara s'amaga per agafar els nens que de nit van pel bosc.

El fill de can Perers i Napoleó. Diuen les cròniques que a la masia de can Perers de la vall de la Sentiu, avui desapareguda, hi havia un pobre orfe de pare i mare. En fer-se gran, i veure que no era estimat pels masovers, emigrà cap al nord, en busca de fortuna. Coincidí la seva marxa amb la revolució francesa i les guerres napoleòniques. El noi, ja grandet, feu una brillant carrera militar, i acabà esdevenint un conseller imprescindible i un general d'èxit a la cort imperial napoleònica.

L'ermità de can Tries i els francesos. Amb les guerres napoleòniques, les tropes franceses envaïren Catalunya. Prop de can Tries hi havia una antiga ermita dedicada a Sant Llorenç. El seu ermità convidava els soldats francesos, i els oferia l'excel·lent vi de la seva collita. Quan, ja borratxos, queien inconscients, els matava i els enterrava. Diuen que en va matar centenars, fins que les autoritats franceses se n'adonaren, mataren l'ermità i destruïren la capella. Des de llavors només en queden les runes.

La cova del Cingle, niu de Diners o Cova de la moneda. Tapada actualment per l'abocador del Garraf, hi havia antigament una cova anomenada pels excursionistes Cova del Cingle. La gent de Gavà, però, també l'anomenava Cova dels Diners o Cova de la Moneda, ja que es deia que allí s'hi amagaven els bandolers per fabricar moneda falsa.

El bombardeig de la fàbrica Roca. Durant la guerra d'Espanya, els treballadors es quedaren amb la fàbrica Roca Radiadors, en fugir els seus amos a la zona franquista. Algunes nits, un hidroavió solitari venia planejant, des de l'illa de Mallorca, a bombardejar la fàbrica, on s'hi fabricava material de guerra. La gent deia que l'avió era pilotat pel fill dels amos de la fàbrica.

ANÈCDOTES

El nom de Gavà. Hi ha una teoria que defensa que el nom de Gavà ve de la multitud de torrents i rieres que solquen el poble, anomenades antigament “gaves”. Les rieres de les Parets, Sant Llorenç i Canyars configuren el nostre territori.

El nom de Gavà. Hi ha una teoria que defensa que el nom de Gavà prové de la multitud de gavarres que creixien antigament a la zona. La gavarra és un arbust força freqüent a les nostres muntanyes.

El nom de Gavà. La teoria més coneguda sobre els orígens del nom de Gavà sosté que aquest ve de l'època romana, d'un Gavius propietari de les actuals terres de Gavà. La família d'època romana dels Gavius està documentada a la capital romana de Tàrraco, l'actual Tarragona.

El nom de Gavà. La teoria més recent sobre l'origen del nom de Gavà sosté que prové d'un nom de persona àrab, °Affàn. Els àrabs van dominar les terres gavanenques gairebé dos segles, des d'aproximadament l'any 711 fins aproximadament el 900.

El Déu de Gavà. A Gavà hi havia fa cent anys una persona a qui tothom coneixia com “el Déu de Gavà”. Ell mateix, on anava, es deia “el Déu de Gavà”, perquè feia favors i bones obres

El Riuet. A mitjans segle passat, un fenòmen natural provocà un moviment de terres que creà un petit estany, a la zona de la Pava, que la gent anomenà “El Riuet”. Aquest fenomen va ser un petit terratrèmol, que enfonsà part del terreny, on després s'acumulà l'aigua.

Els costums del senyor Artur Costa. Diuen que el promotor del desaparegut parc de l'American Lake, el senyor Artur Costa, tenia un humor molt especial. Amb els seus empleats, quan estaven distrets, els feia caure a l'aigua del petit llac que decorava el parc de l'American Lake.

La plaça de la Bogeria. A Gavà hi ha una plaça, al carrer de Sant Nicasi, que s'anomena de la Bogeria. Perquè antigament hi havia un safareig on les dones acostumaven a fer molt de xivarri.

El morro de la Roca. A finals del segle passat, les autoritats gavanenques decidiren dinamitar part del morro de la Roca de Gavà (on actualment hi ha el Parc mal anomenat “del Calamot”), que aleshores era més elevat que actualment. El van dinamitar per evitar que a sota s'hi refugiessin captaires i buscaraons.

La mina de can Tries. Encara avui es conserven vestigis d'un túnel que surt de la Plaça Major de Gavà i arriba fins al barri de can Tries. El túnel o mina es construï al segle XIX per portar aigua a la font de la plaça Major.

El soterrani de l'ermita de Bruguers. Dins de la casa de l'ermità de Bruguers hi ha excavada una habitació o bodega a la que s'accedeix per una entrada dissimulada al terra de la casa. Probablement, servia per amagar els productes de contraban.

Jaume Marc i el dofí de Castelldefels. De tots els peixos pescats a Castelldefels, el senyor d'Eramprunyà tenia dret a quedar-se'n una part. Una vegada, a finals del segle XIV, fou pescat un dofí. El senyor d'Eramprunyà Jaume Marc es barallà per obtenir la seva part amb el rei Pere III, que havia

comprat el dofí pescat a Castelldefels.

Lluís Marc i el pastor d'ovelles. En temps que Lluís Marc era senyor d'Eramprunyà, un pastor que portava ovelles a Barcelona a través de la collada de Begues fou detingut per no voler pagar el peatge feudal que el baró li exigia. Lluís Marc es barallà per cobrar el peatge per passar per Begues amb la ciutat de Barcelona, propietària dels bens, que reclamava el seu dret de pas gratuït.

Les palmes del Garraf. Abans de quedar-se a viure al poble de Gavà, molts valencians visitaven durant l'estiu les nostres terres per recollir una palmera del Garraf, amb la que feien espadenyas, escombres, o altres objectes d'artesanía. Aquesta palmera era el margalló, petita palmera típica del Garraf.

La recollecció d'herbes aromàtiques. Al segle XIX hi havia famílies pobres que no podien viure només de l'agricultura. Algunes, per sobreviure, es dedicaven a recollir herbes aromàtiques pel Garraf, per després vendre-les als farmacèutics de Barcelona.

L'estada del general Prim. Diuen les cròniques que, abans d'efectuar el cop d'estat que el portaria a la presidència del govern, el general Prim, perseguit per la policia, es va refugiar a Gavà, on hi tenia parents. Els parents del general Prim vivien a la masia gavanenca, avui desapareguda, de can Glòria, situada al carrer Major, fent cantonada amb el c/. de Sant Antoni Abat.

L'estada de sant Josep Oriol. El sant català Josep Oriol, que visqué al segle XVII, passava tempora-des d'estiu a Gavà, a la masia d'uns coneguts seus. Aquesta masia, actualment desapareguda, es deia Cal Fuentes, situada al c/ de Sant Pere entre els carrers de Sant Nicasi i Sant Joan.

Una nova església per a Gavà. A finals del segle XIX, el capellà de Gavà Agustí Marari volgué construir una nova església parroquial, situada més al mig del poble. Aquest capellà volia construir la nova església de Gavà al carrer de sant Isidre, prop de l'actual carrer del centre.

El primer automòbil. A principis del segle XX, els astorats gavanencs van poder veure per primer cop un cotxe que es movia a motor, sense necessitat de cavalls. El cotxe era propietat d'en Carreres, un ric hisendat. La seva masia era Can Pere Bori, avui desapareguda, situada on hi ha el col·legi Eramprunyà

El primer gramòfon. A principis del segle XX, els gavanencs van poder sentir per primer cop un gramòfon, que emetia música sense intervenció humana. El seu propietari, un ric hisendat, convidava els gavanencs a sentir-lo alguns vespres d'estiu. Aquest hisendat era en Carreres, de can Pere Bori, mas desaparegut situat a l'actual col·legi Eramprunyà.

Els segadors a les marines. Antigament, abans de la guerra d'Espanya, a les Marines es cultivava principalment blat i altres cereals. A inicis de l'estiu, s'aplegaven al poble colles de segadors forasters llogats per fer la collita anual. Les colles recorrien els carrers de Gavà de bon matí, a toc de corn, anunciant que marxaven a la sega.

El terrelló. Fins a mitjans segle XX, un o dos dies l'any, l'Ajuntament convocava tots els veïns propietaris de terres per treballar per la comunitat. Així s'arranjaven els camins, les corredores, els ponts, i els desguassos. Aquest costum provenia dels antics temps medievals. El terrelló era una prestació gratuïta i obligatòria. Els que no hi anaven eren multats.

L'aiguat de Sant Ramon i el xofer d'autobús. La diada de Sant Ramon de l'any 1926 va ploure tant que la Rambla de Gavà es va inundar. Diuen que el conductor de l'autobús de Begues, que dormia al vehicle esperant l'hora de sortida, es despertà amb l'aigua que li arribava a la panxa. L'antiga parada de l'autobús de Gavà a Begues era a la Rambla, davant l'estació de tren.

El ciclista del cinema. Als anys seixanta, a Gavà hi havia diversos cinemes, alguns dels quals tenien sempre el mateix programa. Per estalviar, els propietaris d'aquests cinemes llogaven només una còpia, i hi havia un ciclista que anava portant els rotllos de la pel·lícula d'un cinema a l'altre. Als anys seixanta, a Gavà hi havia quatre sales de cinema: el Casino, el Novedades, el Kursaal, i el Centre Cultural.

Alfons XII i la Plana Novella. Al bell mig del Garraf, en un paratge desèrtic, s'aixeca una antiga construcció en forma de palau: la Plana Novella. Es diu que sovint s'hi feien festes i bacanals, a les que el monarca Alfons XII assistí alguna vegada. La Plana Novella era una colònia agrícola. Actualment és una residència budista.

El llac de l'American Lake. Als anys 20, tot el barri de l'American Lake era un parc recreatiu presidit per un imponent llac, on la gent hi passejava en barca. Aquest llac es va haver de buidar durant la guerra d'Espanya. El llac es buidà per por dels bombardejos: l'aigua reflectia la lluna, i l'aviació enemiga l'usava per guiar-se.

El tren de l'American Lake. Als anys 20, tot el barri de l'American Lake era un parc recreatiu presidit per un imponent llac. Al voltant del recinte hi havia una petita via fèrria per on circulaven trens en miniatura. Els visitants hi podien pujar, i el tren passava per túnels, ponts, i pels diversos àmbits del parc.

L'acadèmia d'oficials de l'American Lake. Als anys 20, tot el barri de l'American Lake era un parc recreatiu presidit per un imponent llac. Durant la guerra d'Espanya, en un dels edificis del parc s'hi instal·là una acadèmia d'oficials de l'exèrcit republicà. Aquesta acadèmia s'instal·là a l'edifici de l'hotel de l'American Lake, avui desaparegut.

El barri de pedra de l'American Lake. Als anys 20, tot el barri de l'American Lake era un parc recreatiu presidit per un imponent llac. En un dels àmbits del parc, hi havia unes casetes on parets, camins, i sostres eren fets de còdols de pedra.

El primer cinema. El primer cinema de Gavà es va instal·lar a la primera dècada del segle XX en un bar de cambres que hi havia en un cèntric carrer de la població, com una atracció més. Aquest bar-cinema era situat al carrer de sant Isidre.

El primer divorci. La Llei de Divorci va ser aprovada per la República l'any 1932, però la seva implantació fou lenta. El primer divorci legal a Gavà es va produir l'any 1934, entre Rosa Esteve, de Gavà, i el senyor Bou, de Barcelona.

Les bòbiles. Hi ha un nou barri de Gavà que s'anomena "Les Bòbiles", perquè a la zona on està situat hi havia tres d'aquestes antigues fàbriques. Les bòbiles fabricaven totxos a partir de l'argila dels voltants.

Els castells. La tradició dels castellers ha arrelat amb força a Gavà, gràcies a l'activitat dels "Castellers de

Gavà”. Als anys 40 i 50 ja hi havia una colla de castellers, al nostre municipi, la primera fora de les comarques tarragonines. Aquesta primerenca colla castellera local s'anomenava els “xiquets de l'Eramprunyà”, que funcionaren entre els anys 1948 i 1951.

DITES I REFRANYS.

L'eslògan de Gavà: "Tot ho tenim a Gavà; platja, muntanyes i pla".

Els espàrrecs: "Com els espàrrecs de Gavà no n'hi ha".

Pobles veïns: És costum que a cada poble hi hagi dites que desqualifiquin els habitants dels pobles més veïns. Gavà no n'és una excepció. Hi ha un romanç del segle XIX que diu: "A Castelldefels són grocs i Sitges són gitanos". Fa referència a la febre groga que era típica de Castelldefels, i al caràcter comercial dels sitgetans.

Pobles veïns. Una altra està dedicada als nostres veïns viladecanencs: "Viladecans, vila de gossos, pocs i merdosos"

Pobles veïns. I una altra dedicada als climentons: "A Sant Climent, l'aigua els cria esdentegats". Fa referència a l'aigua extremadament calcificada dels pous d'aigua potable de Sant Climent

Pobles veïns. Una altra per als beguetans: "Ésser tan despistat com els que baixen de Begues"

Autolloança. Algunes dites locals són extremadament autocomplaents. Completa la següent: "A Gavà, Sant Pere s'hi va quedar"

La Murtra. Sovint, hi ha dites que fan referència al poder d'alguna font o d'algunes aigües, que empeny qui les beu a no abandonar la contrada: "Qui beu aigua de la Murtra, no es mou de Gavà". És un refrany antic, òbviament d'abans que la llacuna de la Murtra estigués contaminada.

Meteorologia. Algunes dites locals fan referència a la meteorologia. "Quan Sant Ramon porta capa, Sant Boi es mulla". Fa referència al fet que, quan la muntanya de Sant Ramon està envoltada de núvols, sol ploure a Sant Boi.

Muntanyes. Alguns refranys locals fan referència a muntanyes o turons significatius. És el cas de la dita: "A la Roca, el sol hi toca; és la flor dels mariners". La Roca és el turó que l'ajuntament ha anomenat erròniament "parc del Calamot". Abans es veia des de la costa, i guiava els mariners.

Goigs. Alguns refranys locals fan referència a les imatges religioses que es veneren a la contrada. Aquestes dites se solen cantar en uns poemes musicats anomenats "goigs". Els goigs a la Mare de Déu de Bruguers anomenen la imatge: "Morenor de pagesia, verge dels ulls riallers, sol solet de cada dia, Mare de Déu de Bruguers"

Gavanenques. Una altra dita local fa referència a la bellesa de les gavanenques: "A Sant Boi hi ha noies maques, a Sant Climent no tant; A Viladecans són gitanes, i a Gavà la flor del camp", fent referència a la bellesa natural de les gavanenques.

Romanços. Un antic romanç del segle passat parla d'un grup de noies de ciutat que anaren a Gavà a buscar raons. L'estrofa principa fa: "A Gavà no s'hi pot anar, a plaguejar; dues hi anaren, i foragitaren"

Sant Nicasi. És costum per Sant Nicasi, acabat l'ofici, anar a buscar els panets beneïts que, segons diuen, protegeixen la salut. Però l'aglomeració era tanta que una dita local diu: "Per Sant Nicasi, a buscar el pa i l'empenta"

COSTUMS ANTICS

Dijous Sant. Era costum que la processó de Dijous Sant recorregués els principals carrers del poble. Arribada a un camp d'oliveres, Jesús i els seus deixebles s'asseien una estona, després de la qual venia Judas, besava el Mestre i, seguidament, els armats prenién i lligaven a Jesús. Després, la processó continuava.

Remeis. A la zona muntanyenca de Gavà era típic obtenir mell d'abella. La saviesa local popular aconsellava, per evitar les picades de les abelles mentre es recollia la mel, cantar una cançó que feia: "Demà som divendres, que tu ja ho saps; encara que vulguis, no em picaràs"

Remeis. A Gavà era costum curar el mal de la "desfeta" (infecció a la vista, probablement conjuntivitis) amb una oració recitada per una sanadora, i que feia: "Desfeta, què fas aquí? Estic aquí, que Déu m'ha feta. Com pots dir que Déu t'ha feta, si Déu no fa cap cosa mal feta? Santa Llúcia, Santa Càndia, mare de Sant Pau: la ben dita, la ben nada, la ben nomenada. Per què li diuen la ben dita, per què li diuen la ben nada? Perquè cura de pestes i desfetes a tothom. Clara la lluna, clar el sol, clara la vista del que cerca consol. Si Déu vol".

La sega. Antigament, Gavà era un poble agrícola, i el principal producte era el blat. Amb les primeres espigues segades, les mestresses de Gavà corrien a moldre els grans en un morter casolà i feien un pa que, el mateix dia al vespre, era menjat per la colla de segadors després d'ésser beneït per l'amo o cap de colla. Això es feia per celebrar l'arribada de la collita.

Sant Joan. La nit de Sant Joan és una nit màgica, on plantes i animals es diu que tenen propietats especials i miraculoses. A Gavà, antigament, es creia que en aquesta nit els corbs tenien una propietat: Si se'ls seguia conduïen a trobar tresors amagats.

La darrera garba. Després de segar el blat, a Gavà hi havia el costum de deixar una garba sense tallar, amb la creença que s'hi refugiarien totes les alimanyes i animals dolents. Després d'una setmana, aquesta darrera garba sense segar es cremava amb els animals a dins.

Primavera. A Gavà, en arribar la primavera, s'adornaven els ruscs d'abelles amb cintes de colors que voleiaven al vent. Això es feia per alegrar les abelles, avisant-les que venia el bon temps, i aconseguir així que la mel fos més bona.

Mals esperits. Sant Miquel, patró de l'ermita del castell d'Eramprunyà, és un dels arcàngels guerrers contra el maligne. Per aquest motiu, en la festa de la seva diada, després del tradicional aplec i missa al castell, el capellà beneïa uns objectes que, es creia, tenien la propietat d'allunyar els mals esperits de les cases que els guardaven. Aquests objectes eren canyes en forma de llança, que es guardaven a casa durant tot l'any.

El Part. Abans, el moment de tenir fills era molt delicat, a causa de la manca d'atencions mèdiques. Per tal de protegir els nou nascuts i la mare partera, era costum anar a peu fins l'ermita de Sant Ramon de les Golbes i posar-li un ciri.

La diada de la Murtra. Cada any, el primer d'agost, era tradició a Gavà anar en romeria fins la llacuna de

la Murtra, entre Gavà i Viladecans, i pescar-hi, sense traves dels barons, una determinada espècie aquàtica molt deliciosa al paladar. Era l'anguila, amb la que després es feien suculents arrossades allà mateix.

Primeres espigues. Cada any, tot just començada la sega, els segadors de Gavà es lligaven les primeres espigues tallades al cinturó o a la faixa, amb la creença que els protegien contra els talls, molt freqüents mentre se segava.

Tots Sants. Era costum el dia de Tots Sants que els nens de Gavà anessin per les cases recaptant cinc cèntims. El motiu era resar un Parnostre per l'ànima dels difunts.

Els pans de Sant Nicasi. És una tradició local molt arrelada el fabricar uns panets especials per la diada de Sant Nicasi, fets amb matafaluga i altres herbes aromàtiques, amb la creença que protegeixen contra les malalties contagioses. Per fer aquests pans, cada veí donava una part de la farina, menys els pobres, que rebien el pà de franc.

Els gegants de Gavà. Per la Festa Major, un dels dies al matí es fa un gran cercavila amb la presència dels gegants de Gavà. Aquests dos gegants estan dedicats als barons d'Eramprunyà.

Carnestoltes. Antigament, per Carnestoltes, a Gavà es feia tot un cicle de festes populars úniques i típiques del poble, amb els seus balls populars (la Tornaboda), les seves músiques específiques, i les seves tradicions. Entre aquestes, hi havia el celebrar un sopar col·lectiu el dilluns de carnaval. El menjar s'obtenia fent un cercavila que passava per les cases recaptant el que donaven els gavanencs.

Carnestoltes. També per Carnestoltes hom celebrava un dinar i un sopar col·lectius el dimarts de carnaval. Els veïns de Gavà i Viladecans es trobaven al pont de la riera, després de fer un cercavila per tot el poble. Els darrers a arribar convidaven als primers a dinar, i els primers a arribar convidaven als segons a sopar.

Carnestoltes. També hi havia un àpat col·lectiu el dimecres de cendra. Consistia en bacallà a la brasa amb all-i-oli.

Carnestoltes. El personatge disfressat amb cascavells i amb una escombra que dirigia el cercavila de la Tornaboda era l'esperriot.

Carnestoltes. Aquesta festa estava organitzada per una Junta de veïns, que rebia el nom de Junta del Sac, perquè les convocatòries es feien tocant un sac de gemecs o gaita.

Carnestoltes. Al cercavila de dimarts de carnaval hi havia dos personatges disfressats que representaven el pas del temps. Eren el vell i la vella, que encapçalaven el cercavila de la Tornaboda.

Carnestoltes. Al cercavila de dimarts de carnaval hi havia dos personatges disfressats que representaven la joventut. Eren el joveçà i la joveçana, que tancaven el cercavila.

Carnestoltes. Dimecres de cendra se celebrava la mort i enterrament del rei Carnestoltes, que era passejat en el seu darrer cercavila. El rei, en el seu darrer passeig, era portat per un ase, passejat per tot el poble.

BALLS I CANÇONS

Carnestoltes. Cada any, per Carnestoltes, era tradició ballar la Tornaboda, que consistia en un conjunt de músiques i balls populars. Un d'aquests balls folclòrics típic d'aquest poble és el conegut com "ball de l'espolsada". L'espolsada és el ball principal de la Tornaboda.

Carnestoltes.. Per la diada de la Candelera, a la tarda, la Junta del Sac (comitè organitzador del Carnestoltes) organitzava un ball al so de la gaita. Aquesta Junta portava un gran pà a la Plaça Major i el repartia entre els balladors i balladores, juntament amb avellanes i ametlles torrades. Per aquest motiu, el ball s'anomenava Ball del pà i torrat. La tarda de ball es feia per assajar els passos de la Tornaboda.

Carnestoltes. Un altre dels balls de Carnestoltes es feia a la nit, a la Plaça Major, al voltant d'un pí verd i jove plantat al bell mig de la plaça, i els gavanencs i gavanenques hi ballaven al voltant.

Carnestoles. Per tocar la música del ball de la Tornaboda, que és típic de Gavà i es balla per Carnestoltes, s'utilitzen el sac de gemecs o gaita i el tamborí, instruments típics de la música popular.

Carnestoltes. El dimarts de carnaval es feia un cercavila per tot el poble de Gavà amb el vell i la vella, el jovençà i la jovençana, l'esparríot, els dansaires de la Tornaboda, i la resta de vilatans. Aquest cercavila es dirigia cap al pont de Viladecans on, amb les colles del poble veí, es ballava la Tornaboda.

Goigs. Dins dels cants populars gavanencs, hi ha un tipus de cançó religiosa que es canta en honor de la Mare de Déu de Bruguers. En aquesta cançó s'hi explica la llegenda de la troballa, i els motius d'adoració a la Mare de Déu. Són els goigs, amb músiques i lletres populars dedicades a sants i santes. De l'edat moderna es conserven goigs a la Mare de Déu de Bruguers, a Sant Nicasi i a Sant Llorenç.

Goigs. Dins dels cants populars gavanencs, hi ha un tipus de cançó religiosa, els "goigs", que es canta en honor als sants de la localitat. En aquesta cançó s'expliquen les llegendes i motius d'adoració. Segons els Goigs en honor de Sant Llorenç, que tenia una ermita prop de l'actual barri de can Tries, aquest sant va protegir el poble de la invasió francesa.

Els Micolaus. A Gavà, per Sant Nicolau (6 de desembre), era costum que els nens es disfressessin de bisbe i anessin per les cases recaptant dolços i caramels, a canvi de cantar una cançó, que començava: "*Violet Sant Pere, violet Sant Pau, la caputxa em queia, la caputxa em cau, per Sant Nicolau, si us plau*". Aquesta festa se celebrava el dia 6 de desembre. S'anomenaven "Els Micolaus", degeneració de la paraula "Nicolaus".

Santa Llúcia. Antigament, per la diada de Santa Llúcia, el 13 de desembre, era tradició entre les noies de Gavà de passejar-se disfressades per les cases tot cantant els goigs de la santa i demanant a canvi confits i dolços. Aquestes colles de noies s'anomenaven "les Llúcies".

DIADES I FESTIVITATS

Sant Jordi. És tradició a tot Catalunya que el dia de Sant Jordi les llibreries posin paradetes de llibres al carrer. La primera paradeta de llibres al carrer a Gavà la va organitzar l'historiador i polític local Josep Soler i Vidal l'any 1934 a la Rambla, davant la seu de la Unió de Cooperadors, avui policia municipal

Sant Antoni Abat. Antigament, per Sant Antoni Abat, patró dels animals, els pagesos de Gavà engalanaven els seus animals i els seus carros i organitzaven un cercavila, anomenat "els tres tombs", que acabava a l'església, on eren beneïts pel capellà. Després feien un vermut col·lectiu on es repartia un menjar tradicional d'aquesta diada a Gavà: les coques de Sant Antoni, petites i elaborades el dia abans.

La Mare de Déu de la Mercè. Antigament, per la diada de la Mare de Déu de la Mercè, al setembre, els veïns d'un carrer de Gavà celebraven la festa adornant el carrer, fent un ball popular i un sopar a la fresca. El ball solia estar amenitzat per un manubri, o pianola adaptada amb una manivela que tocava músiques gravades.

Diumenge de Pasqua. Per dilluns de Pasqua, és tradició de molts municipis de Catalunya (i de Gavà també) que els cors i corals surtin en cercavila pels carrers de la ciutat i ofereixin una cantada davant d'algunes cases de persones assenyalades, o d'aquells que ho hagin demanat. Després se sol convidar els cantaires a un mos. Aquesta tradició s'anomena "les caramelles".

Dilluns de Pasqua. Antigament, per l'aplec de dilluns de Pasqua, era tradició (que encara es conserva) que el cor La Igualtat oferís una cantada de músiques populars en un dels indrets més típics del terme de Gavà: Davant l'ermita de Bruguers. Després se solien ballar sardanes i dinar a la muntanya.

Aplec de Sant Miquel. Per San Miquel, patró de l'ermita del castell d'Eramprunyà, era tradició pujar-hi en romeria per fer-hi un aplec; després de missa es dinava pels voltants, i a la tarda es baixava pel camí de la Sentiu. Al capvespre, davant de can Dardena, hom feia ballaruga al so del sac de gemecs i el tamborí. L'aplec de Sant Miquel està documentat des de finals del segle XVI (vers l'any 1568). Desaparegué l'any 1920, fins que la tradició fou recuperada el 1961.

L'envelat. A principis del segle XX era tradició, durant la Festa Major de Sant Pere, muntar un recinte de tela dins del qual tenien lloc les actuacions i balls programats. Aquest recinte es deia "L'envelat". La tradició de l'envelat era típica dels anys 20 i 30, i a Gavà durà fins els 70.

El Còs. Era tradició a Gavà, i d'altres pobles del Delta del Llobregat, des d'almenys el segle XIV, durant els dies de la Festa Major, realitzar una carrera de cavalls en la que els pagesos amb muntura demostraven les seves habilitats, i competien per assolir el primer lloc. Aquesta cursa de cavalls s'anomenava el "cos", i tenia lloc als afores del poble.

El concurs de tractors. Als anys 60 i 70, quan la mecanització del camp anà apartant els animals de les cases dels pagesos, per la Festa Major de Gavà s'organitzava un concurs d'habilitat entre els homes del camp per veure qui era més destre dominant el seu tractor. La "ginkana de tractors" se celebrava cada any per la festa de Sant Pere.

Sant Nicasi. La Festa Major d'hivern se celebra a Gavà per Sant Nicasi. Aquesta festa fou instituïda pels gavanencs vers l'any 1659 per vot popular, en acció de gràcies perquè el Sant havia alliberat miraculosament Gavà de la plaga de pesta que tingué lloc entre 1650 i 1653.

Sant Nicasi. La devoció a Sant Nicasi, instituïda vers l'any 1659 en acció de gràcies al Sant per haver alliberat Gavà de la pesta, tingué un important increment al segle XIX, ja que se li atribuï també el miracle d'alliberar Gavà d'una epidèmia de còlera que atacà Barcelona a mitjan segle XIX.

Sant Nicasi. L'entitat encarregada d'organitzar aquesta Festa Major des de finals del segle XIX i finals dels anys 70 era la Germandat de Sant Nicasi, una associació local d'ajuda mútua (mutualitat) fundada l'any 1862 i dissolta l'any 1986.

Santa Magdalena. Fins l'any 1836, era tradició, cada 22 de setembre, que els gavanencs i gavanenques anessin en processó fins a una ermita de les rodalies, on es cantaven els goigs i després es passava el dia a l'aire lliure. Aquesta ermita era la de Santa Maria Magdalena, que des de 1338 era construïda al lloc de la Roca de Gavà, prop de la masia de l'Horta, al sud del turó del Calamot.

La Mare de Déu de Setembre. A principis dels anys seixanta d'aquest segle es va reinstaurar la tradició (antiga de molts segles enrera) de pujar a Bruguers pel mes de setembre, a celebrar una festivitat religiosa en honor de la Mare de Déu que allí es venera. La diada de la Mare de Déu de Bruguers de setembre se celebra el 8 de setembre.

Sant Eloi. Als anys 50 i seixanta era tradició que per Sant Eloi, patró dels metal·lúrgics, els obrers de l'empresa Roca Radiadors fessin festa i diverses activitats lúdiques. L'activitat que més feia notar entre la resta de la població el caràcter festiu de la diada de Sant Eloi era una desfilada pels principals carrers del poble, des de la fàbrica a l'església.

Sant Albert. Als anys 50 i 60 era tradició que el dia del patró dels químics, Sant Albert Magne, els obrers de l'empresa Hules de Gavà fessin festa i diverses activitats lúdiques.

La cavalcada de reis. La nit del 5 de gener té lloc a Gavà, i a molts d'altres llocs de Catalunya, el tradicional cercavila de benvinguda als Reis d'Orient. Està documentat al nostre municipi ja l'any 1924.

La Fira d'Espàrrecs. A principis de maig sol tenir lloc a Gavà la tradicional fira d'espàrrecs, iniciada l'any 1932, en la que els pagesos mostren el millor dels seus productes i artesanía.

Excursió a Montserrat. Al mes d'abril, cada any, té lloc una excursió a peu que surt de Gavà i arriba a la muntanya de Montserrat. Se surt de tarda i s'hi arriba la matinada del dia següent. L'origen és un vot particular d'un gavanenc, els anys seixanta.